

MNOSTWO (303) *sb n*

-s- (301), -sz- (2); -sz- *MurzHist*; -s- : -sz- *CzahTr* (1:1).

Oba o jasne.

sg *N* mnostwo (111). ◇ *G* mnostwa (48). ◇ *D* mnostwu (10). ◇ *A* mnostwo (71). ◇ *I* mnostw(e)m (39). ◇ *L* mnostwie (24).

Składnia orzeczenia typu: mnostwo kogo, czego jest, było (75), *mnostwo kogo byli* (5); *jest : byli* *MiechGlab* (6:1), *Leop* (9:1), *LatHar* (1:1), *WujNT* (6:2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI–XVIII w.

1. *Wielość, duża ilość; duży zbiór; multitudo, turba Vulg, PolAnt, Modrz, Cn; frequentia Vulg, Modrz, Cn; congregatio PolAnt; amplitudo, pluralitas Modrz; copia maior a. non exigua, vis magna a. maxima Cn* (269) : Rodziłz lify trzy álbo dwa/ Iac iednego ále wždy Lwá. Bo cześ z mnostwá nie pochodzi/ Právać lámá cnotá rodzi *BierEz* K4v, Sv; y położę nalienie twoie iáko piasiek morŝki/ ktorego nie lza zliczyć prze mnostwo. *BudBib Gen* 32/12; áby fię zbieráiąc zebrał do ciebie wŝytek Izráel [...] iáko piasiek/ ktory nád morzem w mnoŝwie *BudBib 2.Reg* 17/11, 1.*Reg* 13/5.

mnostwo kogo, czego (205): *BierEz* B4v, P2; *ForCnR* A2v, B, Bv, C4v, E2v; Czemu nie zdrowo ieft wiele karmi poŝiwanie. (–) Bowiem miedzi mnoŝwem pokarmow muŝi teŝ być roznoć ich natury *GlabGad* G4v, F6; Zagineło w tey bitwie mnoŝtwo ŝlachthy polŝkiey *MiechGlab* 13, *2v, *4v, 4, 7, 15 (10); *BierRozm* 10; naŝy podgorzanie [...] widzieli po leŝiech mnoŝtwo ŝagwie na drzewie pałájącey *LudWieŝ* B; Waznieyŝŝe wam ynŝŝe ŝprawy Byli/ niŝli moye Boŝtwo Czo ych v was było mnoŝtwo *RejKup* ee4, dd2; *KromRozm II* 1v; *KromRozm III* G5, L7; *Diar* 24; *LubPs* O, V5, Yv *marg*; nábráli bydlá mnoŝtwo beŝ licŝby [moc niezliczoná *WujBib*]/ y Wielbłádown *Leop 2.Par* 14/15; Y kaŝę vŝtác mnoŝtwu pioŝnek twoich *Leop Ez* 26/13, *Gen* 36/7, *Num* 1/53, *Deut* 17/16, 3.*Esdr* 9/40, 4.*Esdr* 7/69 (23); ábowiem im licŝby niemáŝ/ bo ich mnoŝtwo więczŝŝe niŝ ŝzárańczyey *BibRadz Ier* 46/23, *Gen* 36/7, *Ps* 67/31, I 366a *marg*, 3.*Esdr* 9/11; *GrzegRóżn* A2v, B3v, B4v, M3; *SienLek* 21v; *GórnDworz* L13; *RejPos* 79; Obŝárfstwo opilŝtwo y wŝytko łotroŝtwo/ To iuŝ v ŝwowlonych wŝędy tego mnoŝtwo. *RejZwierc* 220v; miedzi lepak y ŝelázu wagi niemáŝ/ bo (tego) ieft mnoŝtwo. *BudBib 1.Par* 22/14; Częŝto cŝłowiek wyŝławia dobrodzieiá ŝwego (*marg*) wł: mnoŝtwo cŝłowieká wołá meŝá miłofierdzia ŝwego. rć. (–) *BudBib Prov* 20/6, *Lev* 25/16, 4.*Reg* 12/10, 1.*Par* 22/3 [2 r.], 4, 5 (19); Lecŝ dwánáŝŝie/ przyzwawŝy mnoŝtwo vcŝniow [*multitudinem discipulorum*; gromáde vcŝniow *WujNT*] rzekli. *BudNT Act* 6/2, *przedm b*, *Luc* 2/13, *Act* 4/32, 17/4, *Iac* 5/20 (7); *CzechRozm* 254v; Z tądŝe ono mnoŝtwo/ wielmoŝnoŝci [*illa turba magnificentiarum*]/ iánoŝci/ miłofŝiwánia/ y inŝzych tym podobnych. *ModrzBaz* 59v; Lecŝ ia com piáŝ/ pokazałem mnoŝtwem dowodow *ModrzBaz* 142v, 2v, 12, 13v, 19, 26 (42); *KochDryas* [A3]; ptáŝtwá/ ŝwierzu rozmáitégo/ (co ŝye go z bliŝkich gór nábieŝy) máiac mnoŝtwo *Oczko* 9v; W polách ŝtad mnoŝtwo: zboŝem obfituiá Niŝkie doliny *KochPs* 93, 35, 166; *Klonŝal* B, B4v; *GostGosp* 110; *LatHar* 201, 578, 722; *KołakSzczęŝl* Bv, C3; *WujNT Mar* 3/8 [2 r.] *Luc* 5/6, s. 211 [2 r.], *Luc* 23/1, s. 392 (11); *CzahTr* D4v, Lv; *KlonFlis* B4v; *SzarzRyt* A3. Cf »mnoŝtwo ludzi«.

mnoŝtwo z kogo (1): opowieday ludowi áby nie rozwáлили (krefu) do Iehowy vyrzeć go/ y pádłoby znich mnoŝtwo [*ex eis multus (marg) multi* (–)] *BudBib Ex* 19/21.

W przeciwstawieniach: »mnostwo ... jeden (4), mało, małość, trocha« (7): Czo fie richley ńtrawi iefłli mnońtwo pokarmow czyli ieden. *GlabGad* F6; á mnońtwo błądzących wńtąpi trońze wiernych. *GrzegRóżn* A2v, M3; Wedle mnońtwoń lat przymnożyńz ceny iego/ á wedle małości lat vmnieyńzyńz ceny iego *BudBib Lev* 25/16; *ModrzBaz* 29v, 30, 138.

W porównaniu (2): Ktory głoś iák wod mnońtwoń y gromow ńtráfzliwych *KołakSzczęśl* Bv; potomńtwo iego Pan Bog rozmnożył iako gwiazd mnońtwo. *KołakSzczęśl* C3.

Przysłowia: Wńzelkie mnońtwo iáko dawno mowią czyni zámieńzanie. *ModrzBaz* 90, 92.

Panow mnońtwo/ czyni vbońtwo. *BierEz* P2.

Wyrażenia: »mnostwo ludzi, ludu« = *multitudo* *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz*; *frequentia a. multitudo populi*, *turba* *Vulg*; *frequentia a. multitudo hominum*, *plures* *Modrz* [szyk 41:1] (36:6); *MiechGlab* 34; *KromRozm I* L2; w Pádwi mieście zacną nauką/ i mnońtwoń ludzi vczonych po świcie sławnem *MurzHist* B3; *KromRozm II* b, q3v, ń2v; Kámieńmigo vkámienueie wńyńtko mnońtwo ludzi [*omnis multitudo*; wńyństek lud *WujBib*] *Leop Lev* 24/16; wńkok przypádli do Ieruzálem z ńwemi iezdnemi/ z mnońtwoń ludzi/ y z wońłkiem *Leop 3.Esdr* 2/30, *Num* 16/9, *Iudic* 9/36, *2.Mach* 12/13; *BibRadz 2.Mach* 4/39; *GórńDworz* H7v; *BudBib Zach* 2/4; *ModrzBaz* 3v, 15v, 22v [3 r.], 28, 29v (18); *SkarŻyw* 30; *StryjKron* 170; *LatHar* 680, 686; A gdy fię ńtał ten głoś/ zbieżáło: fię mnońtwo ludzi, y ńtrwożyło fię *WujNT Act* 2/6, s. 211, *Luc* 6/17, *Act* 21/36; *PowodPr* 71. Cf »mnostwo mnogich ludzi«.

»mnostwo mnogich ludzi« (1): Biedá mnońtwo mnogich ludzi [*Vae multitudini populorum multorum*; Biádá zgrái narodów mnogich *WujBib*] *Leop Is* 17/12.

»niemałe mnostwo« (1): innych wszytkich potrzeb zaniechawszy, gdyż się ich tak nie małe mnostwo od wielu lat zatrzymało. *Diar* 24.

»nieskończone mnostwo« (1): ktorzi ták wielką władzą máią [...] á w nieskończoneń mnońtwoie ńpraw [*in negotiorum infinitate*]/ wńzytkich ńpraw rządzeniu dońyć vczynić niemogą. *ModrzBaz* 138.

»niewymowne mnostwo« (1): y niewymownem mnońtwoń ńtrzał [*quasi infinitis sagittis*], ktore nieinacy iedno iako grad ńzumiączy puńzczáli Węgry przeńtrańzyli. *MiechGlab* 15.

»niezliczone mnostwo« = *infinita multitudo*, *infiniti* *Modrz* (4): Temi niemocámi niezliczone mnońtwo ludzi [*infiniti*] chorueie/ ták nińkiego ńtanu/ iáko ńrzedniego/ y naywńyńzszego *ModrzBaz* 67, 76, 90v; *LatHar* 680.

»mnostwo srogie« (1): Ale iefłli cię ráczey myńliwa myńł wiedzie [...] Wńyńńtkiego tu/ Krońu moy/ naydziefz mnońtwo ńrogie. *KochDryas* [A3].

»(barzo) wielkie mnostwo« = *multitudo copiosa a. grandis a. magna* *Vulg*; *magna vis* *ModrzBaz* [szyk 30:7] (37); *BierEz* B4v; *MiechGlab* 4; Ale odpowiefzeli Ieremiańńfowi wńyńłcy mężowie [...] y wńyńłtkie niewiáńty ktorzych ńthało mnońtwo wielkie *Leop ler* 44/15; *BibRadz I* 366a marg, *3.Esdr* 9/11; *BudBib Ier* 40/12; *BudNT Act* 17/4; *CzechRozm* 254v; y wymyńśla rozmáite ńiatki ná łowienie pieniędzy: z ktorzych bárzo wielkie złońci mnońtwo [*magnum scelerum agmen*] rońcie *ModrzBaz* 56, 26, 28, 29v, 30, 33v (15); *KochPs* 166; *SkarŻyw* 30; *StryjKron* 170; *GostGosp* 110; Niektorzy [...] przyńłączyli fię do Páwńá y Syle: ktemu wielkie mnońtwo nabońnych Pogánow/ y niewiáńt przednieyńzych niemáło. *WujNT Act* 17/4, *Mar* 3/8, s. 134 marg, *Luc* 5/6, s. 211 [2 r.], *Luc* 6/17 (9);

CZáfu iednego wilkow wielkie mnoŹstwo byío/ Ktorych fię bárzo wiele beío namnoŹyío. *CzahTr* D4v.

»wszy(s)tko mnoŹstwo« = *omnis multitudo Vulg* (8): wŹytko ono mnoŹstwo poimanych [*captivorum multitudo*] rozbiegío fię y pouciekaío do laŹów *MiechGlab* 7; *Leop Lev* 24/16, *Num* 1/53, *3.Esdr* 9/40, *Luc* 23/1; *LatHar* 686, 722; *WujNT Luc* 23/1.

Szeregi: »mnoŹstwo albo gęŹtoŹ« (1): nie z mnoŹtwá álbo z gęŹtoŹi złyeh známion mamy wŹytkiego Źędzić *SienLek* 21v.

»liczba abo mnoŹstwo« (1): á przy wotowániu: więcey będzie pátrzał waŹnoŹi wotowánia niŹli liczby ábo mnoŹtwá [*plus pondere quam numero sententias examinaverit*] *ModrzBaz* 30v.

»mnoŹstwo a rozlicznoŹ« (1): zafię mnoŹstwo á rozlicznoŹ [*wilgoŹi*] pochodzi z ítrony materiey *GlabGad* H6v.

»mnoŹstwo i wielkoŹ« [*szyk 1:1*] (2): *SkarJedn* 54; nákoniec Duchá íwego Źwiętego/ nie tylko ná íto y dwádzieŹiá perŹon/ y osob/ iáko ná poczátku/ ále y ná niezliczone mnoŹstwo y wielkoŹ ludzi/ inŹyeh czáów hoynie wylewáiac. *LatHar* 680.

a. *Bardzo duŹo ludzi; tłum, rzesza, zgromadzenie; ludnoŹ; multitudo Vulg, PolAnt, Modrz; exercitus Vulg, Cn; coetus, turba PolAnt* (54) : *OpecŹyw* 175v; To ieŹt ítudnia ktorá wykopáli kxiáŹetá/y wypráwiłi [!] iá wodze mnoŹtwá [*duces multitudinis; Hetmánowie ludu WujBib*] *Leop Num* 21/18; Przywiodá ná cię mnoŹstwo [*multitudinem; gmin WujBib*]/ y vkámionuiá cie kámieñmi *Leop Ez* 16/40, *2.Reg* 15/23, *2.Par* 14/11, *3.Esdr* 9/49, 50, *Sap* 18/20 (10); Y WyŹli wŹytcy íynowie Izráelowi/ y zgromádzilo fię mnoŹstwo iáko máŹ ieden *BudBib Iudic* 20/1; gdy fię iuŹ lud wrywał we drzwi/ wbiegłzy Źmieie ná mur/ meŹnie z gory íkocŹył miedzy ono mnoŹstwo. *BudBib 2.Mach* 14/43, *2.Mach* 14/41; ktoŹ ieŹt ktoby głupiego mnoŹtwá [*stultae multitudinis*] przeciwnie mnimánia więcey waŹył? *ModrzBaz* 62v, 30 [3 r.]; *Turba*, wolałem przełoŹyć po ítáropolŹku RzeŹa/ á niŹeli tłuŹczá/ ábo tłum/ ábo lud. Bo inŹe ieŹt λαὸς *populus*, lud: inŹza πληθὸς *multitudo*, mnoŹstwo/ á inŹza ὄχλος, *turba*, rzeŹa. *WujNT przedm* 22; á zebrałzy mnoŹstwo (*marg*) wŹytek lud. (-)/ oddáli íift. *WujNT Act* 15/30, *Act* 5/16.

mnoŹstwo czyje [*w tym: G sb i pron* (8), *pron poss* (5), *ai poss* (2)] (15): tamŹe Woiewoda z íwoimi iáko w male bedáczy zwycięzon od mnoŹtwá TatarŹkiego *MiechGlab* 7; y iáchał ze wŹsem mnoŹtwem [*cum universa multitudine; ze wŹytkim zgromádzieniem WujBib*] ÍfráelŹkim/ ná wyŹokoŹ Gábaon *Leop 2.Par* 1/3; Gárdzi mnoŹtwem miał [*multitudinem civitatis; zgráią mieyŹká WujBib*] *Leop Iob* 39/7, *Ez* 32/22, 23, 24, 26, 31 (9); *BudBib Ex* 12/6, *1.Reg* 2/33, 38/6 [7]; I proŹilo go wŹytko mnoŹstwo okolice GádáryñŹkiey/ (Źeby) odŹedł od nich *BudNT Luc* 8/37; *ModrzBaz* 112v.

W przeciwŹstawieniu: »mnoŹstwo ... jeden« (1): Xántus więć Ezopá pytał/ IeŹli mnoŹstwo w láŹni widział: On rzekł/ niemáŹciŹi Źadnego/ Oprocz człowieká iednego. *BierEz* D3v.

W porównaniu (1): y głos mow iego iáko głos mnoŹtwá. *Leop Dan* 10/6.

WyraŹenia: »silne mnoŹstwo« = *multitudo nimia Vulg* [*szyk 1:1*] (2): y rozmnoŹyli fię w krotkim czáŹie, tak bárzo iŹ theŹ tich czáów powŹtała z nich wielika y íilne⁸⁰ mnoŹthwa horda *MiechGlab* 75; *Leop Dan* 11/11.

»(barzo) wielkie mnostwo« = *multitudo magna Vulg, PolAnt; exercitus magnus valde Vulg* [szyk 3:2] (5): Skąd mam tego mięślá wzięć/ abych mógł dąć ták wielkiemu mnośtwu? *Leop Num 11/13, 2.Par 32/4, Bar 2/29, 1.Mach 5/45; BudBib Ez 38/3.*

»wszy(s)tko, wsze, wsztorńkie mnostwo« = *omnis multitudo Vulg, PolAnt; universa multitudo Vulg; omnis coetus a. congregatio PolAnt; multitudo Modrz (14:4:1):* I przecześ włożył ná mię brzemię wlfyftkiego ludu twego? A zalim ia poczał y porodził tho wlfyftko mnośtwu *Leop Num 11/12; áni fie lękayćie Krolá Afsyryyfkiego/ y wlfego mnośthwá kthore ínim iefth Leop 2.Par 32/7; Vyrzał ie Ffaraó/ y pocielfył fie ze wlftorńkiego mnośtwá íwego/ ktore pobite iefł mieczem/ Ffaraó y wlfyftko woysko iego Leop Ez 32/31, Num 16/4, 2.Par 31/18, 3.Esdr 9/38, 45, Ez 32/22 (12); iefli tego nie wczynię wíze^{mu} mnośtwu złemu temu *BudBib Num 14/35; A (wízákze nie káżdego) męzá wykorzenie* tobie [...] lecz wízytko mnośtwu domu twego w írzednich lećiech męfkich vmierác będzie. *BudBib 1.Reg 2/33, Ex 12/6, Ez 38/6 [7]; BudNT Luc 8/37, Act 6/5; ModrzBaz 129v.**

2. Wielkość, ogrom, obfitość; multitudo Vulg, PolAnt [czego] (34) : *BierRaj 17v, 23; grzymania tego* miefiącza/ wiathry wielkie tego roku á mnośthwo męki á walki znamionuie *FalZioł V 45v; Iefłli [ręka]* więcey czyruona niżli biała tedy vkazuje krwie mnośtwu *GlabGad P2v; A fructu frumenti: vini et olei fui multiplicati funt. Od mnośtwá żyta wina y oleiu íwego rozmnożyli fie. WróbŻołt 4/8; RejKup ee2v; dla mnośthwá niepráwości twoiey (ítało fie) też mnośtwu ífaleńftwá. Leop Os 9/7, Ps 65/3; Mocz ízary mnośtwu fkáżonych wilkości známionuie *SienLek 26v, 92; Cifzy poliedą ziemię/ y kochác fie będą z mnośtwá pokoiu. BudBib Ps 36/11; (gdzie) mnośtwu zboża/ ták ífía bydlá. BudBib Prov 14/4; Bo w mnośtwie mądrości mnośtwu vfráłowánia/ á kto przyczynia vmieiętności/ przyczynia żalu. BudBib Eccle 1/18; dla mnośtwá niepráwości twej/ y rozmnożenia nieprzyiazni. BudBib Os 9/7, Ex 15/7, Job 37/23, Ps 5/7[8], 10[11], 68/13[14] (16); á Pánowie też zwierzchni mnośtwem namiętności [*multis affectibus*] częłtokroć rołtárgnieni bywáią *ModrzBaz 97v; Zmiłuyże fie nádemną/ nieprzebrány w miłóśierdziu Boże: zgładz niepráwość moię/według mnośtwá miłóśierdzia twego rozlicznego. LatHar 146; Y według mnośtwá litości twoich [*secundum multitudinem miserationum tuarum Vulg Ps 50/2*]/ zgładz niepráwość moię. LatHar 164, 28, 33; JanNKarGórń G4v.***

W porównaniu (1): Biedá mnośtwu mnogich ludzi/ iáko mnośtwu morzá ízumiące⁸⁰: y zgiełk tłuźcz/ iáko huk mnogich wod. *Leop Is 17/12.*

Synonimy: 1. ćma, gromada, liczba, 1.moc, rozliczność, 1.siła, wielkość, zgromadzenie; a. gmin, lud, pospolstwo, zgraja, zgromadzenie; 2. wielkość.

Cf **MNOGOŚĆ**